

Date: 29th May-2026

TERAPIYADA DORI VOSITALARIDAN OQILONA FOYDALANISH TAMOYILLARI

Narziyeva Nargiza Sharofiddin qizi

Abdullayev Shaxzodjon Alijon o'g'li

Qorako'l Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

Annotatsiya: Terapiyada dori vositalaridan oqilona foydalanish zamonaviy tibbiyotning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Dori preparatlarini to'g'ri tanlash, dozani individual belgilash va nojo'ya ta'sirlarning oldini olish davolash samaradorligini oshiradi. Ushbu maqolada terapiyada dori vositalaridan oqilona foydalanishning asosiy tamoyillari, farmakoterapiya xavfsizligi, polifarmatsiyaning oldini olish hamda hamshiralik nazoratining ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: farmakoterapiya, oqilona foydalanish, dori vositalari, terapiya, polifarmatsiya, nojo'ya ta'sir, hamshiralik nazorati.

Abstract: Rational use of medicines in therapy is one of the important directions of modern medicine. Proper drug selection, individualized dosing, and prevention of adverse effects improve treatment outcomes. This article discusses the main principles of rational drug use in therapy, pharmacotherapy safety, prevention of polypharmacy, and the importance of nursing supervision.

Keywords: pharmacotherapy, rational drug use, medicines, therapy, polypharmacy, adverse effects, nursing supervision.

Kirish

Zamonaviy terapiyada dori vositalari kasalliklarni davolashning asosiy usullaridan biri hisoblanadi. Biroq preparatlarni noto'g'ri qo'llash:

- davolash samaradorligini kamaytiradi;
- nojo'ya ta'sirlarni oshiradi;
- antibiotiklarga rezistentlik rivojlanishiga olib keladi;
- iqtisodiy zarar keltirib chiqaradi.

Shu sababli terapiyada dori vositalaridan oqilona foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Oqilona farmakoterapiya:

- to'g'ri preparat tanlash;
- mos doza belgilash;
- optimal davolash davomiyligini aniqlash;
- bemor xavfsizligini ta'minlashga asoslanadi.

1. Dori vositalaridan oqilona foydalanish tushunchasi

Dori vositalaridan oqilona foydalanish — bemorga klinik holatiga mos, samarali va xavfsiz preparatlarni optimal dozada buyurishdir.

Asosiy maqsadlari:

Date: 29th May-2026

- Davolash samaradorligini oshirish;
- Nojo‘ya ta’sirlarni kamaytirish;
- Polifarmatsiyaning oldini olish;
- Iqtisodiy samaradorlikni ta’minlash.

1-rasm. Oqilona farmakoterapiya sxemasi

To‘g‘ri tashxis

To‘g‘ri preparat tanlash

Optimal doza

Monitoring

Samarali davolash

2. Oqilona farmakoterapiyaning asosiy tamoyillari

2.1. To‘g‘ri tashxis qo‘yish

Davolash samaradorligi aniq tashxisga bog‘liq.

Muhim jihatlar:

- Klinik tekshiruv;
- Laborator tahlillar;
- Instrumental diagnostika;
- Differensial tashxis.

2.2. Individual yondashuv

Har bir bemorga individual yondashish zarur.

Hisobga olinadi:

- Yosh;
- Tana vazni;
- Allergik anamnez;
- Buyrak va jigar funksiyasi;
- Hamroh kasalliklar.

2.3. To‘g‘ri preparat tanlash

Preparat:

- samarali;
- xavfsiz;
- iqtisodiy jihatdan maqbul bo‘lishi kerak.

Preparat tanlash mezonlari:

- Klinik samaradorlik;
- Nojo‘ya ta’sir xavfi;
- Qo‘llash qulayligi;
- Bemor holati.

2.4. Optimal dozani belgilash

Date: 29th May-2026

Doza bemorning holatiga qarab belgilanadi.

Noto'g'ri dozaning oqibatlar:

- Kam doza → davolash samarasizligi;
- Yuqori doza → toksik ta'sir.

2-rasm. Doza nazorati

Optimal doza

Samaradorlik oshishi

Nojo'ya ta'sir kamayishi

3. Polifarmatsiya muammosi

Polifarmatsiya — bir vaqtning o'zida ko'p dori vositalarini qo'llashdir.

Xavflari:

- Dori o'zaro ta'siri;
- Allergik reaksiyalar;
- Toksik asoratlar;
- Davolash xarajatining oshishi.

Ko'proq kuzatiladi:

- Keksa yoshdagi bemorlarda;
- Surunkali kasalliklarda;
- Statsionar davolanishda.

4. Nojo'ya ta'sirlarning oldini olish

Profilaktika choralari:

- Allergik anamnez yig'ish;
- Dozani nazorat qilish;
- Laborator monitoring;
- Preparatlarni asosli buyurish.

Ko'p uchraydigan nojo'ya ta'sirlar:

- Allergik reaksiyalar;
- Gepatotoksiklik;
- Nefrotoksiklik;
- Disbakterioz.

5. Antibiotiklardan oqilona foydalanish

Antibiotiklarni noto'g'ri qo'llash antibiotiklarga chidamlilik rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Muhim tamoyillar:

- Faqat ko'rsatma asosida buyurish;
- To'liq kursni o'tkazish;
- Keraksiz kombinatsiyalardan saqlanish;
- Mikrobiologik tekshiruvlarni hisobga olish.

3-rasm. Antibiotiklardan noto'g'ri foydalanish oqibatlar

Date: 29th May-2026

Noto'g'ri antibiotik terapiyasi

Rezistentlik rivojlanishi

Davolash samarasi pasayishi

Asoratlarni xavfi oshishi

6. Hamshiralik nazoratining ahamiyati

Hamshira farmakoterapiya xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Hamshiraning vazifalari:

- Dori vositalarini o'z vaqtida berish;
- Nojo'ya ta'sirlarni kuzatish;
- Bemor holatini monitoring qilish;
- Dori qabul qilish tartibini tushuntirish;
- Favqulodda holatlarda yordam ko'rsatish.

7. Farmakovigilans tizimi

Farmakovigilans — dori vositalari xavfsizligini nazorat qilish tizimi.

Maqsadlari:

- Nojo'ya ta'sirlarni aniqlash;
- Tahlil qilish;
- Profilaktika choralarini ishlab chiqish.

8. Zamonaviy terapiyada yangi yondashuvlar

Bugungi kunda:

- individual farmakoterapiya;
- farmakogenetika;
- elektron monitoring tizimlari;
- klinik protokollar asosidagi davolash keng qo'llanmoqda.

Afzalliklari:

- Davolash aniqligi oshadi;
- Nojo'ya ta'sirlar kamayadi;
- Bemor xavfsizligi ta'minlanadi.

9. Muhokama

Terapiyada dori vositalaridan oqilona foydalanish bemor salomatligini saqlashda muhim omil hisoblanadi. Noto'g'ri farmakoterapiya esa:

- asoratlarni ko'paytiradi;
- iqtisodiy xarajatlarni oshiradi;
- antibiotik rezistentligini kuchaytiradi.

Shu sababli shifokor va hamshiralarning farmakologik bilimlarini muntazam oshirib borish zarur.

10. Xulosa

Date: 29th May-2026

Terapiyada dori vositalaridan oqilona foydalanish zamonaviy tibbiyotning asosiy tamoyillaridan biridir. Preparatlarni to'g'ri tanlash, optimal dozani belgilash va muntazam monitoring olib borish davolash samaradorligini oshiradi hamda nojo'ya ta'sirlarni kamaytiradi.

Hamshiralik nazorati esa bemor xavfsizligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Katzung B.G. *Basic and Clinical Pharmacology*. McGraw-Hill, 2021.
2. Rang H.P. *Rang & Dale's Pharmacology*. Elsevier, 2021.
3. Goodman L.S., Gilman A. *The Pharmacological Basis of Therapeutics*. McGraw-Hill, 2022.
4. WHO. *Guide to Good Prescribing*. Geneva, 2023.
5. Dippiro J.T. *Pharmacotherapy*. McGraw-Hill, 2023.
6. Harrison T.R. *Principles of Internal Medicine*. McGraw-Hill, 2022.
7. O'zbekiston Respublikasi SSV. *Farmakovigilans bo'yicha tavsiyalar*. Toshkent, 2023.

